ग्रामीण कृषी मौसम सेवा
भारत मौसम विभाग
प्रायोगिक ब्लॉक लेव्हल ॲग्रोमेट ॲडव्हायझरी बुलेटिन
(आयएमडी आणि आयसीएआर चा संयुक्त उपक्रम)

हवामानावर आधारीत कृषि सल्ला

दिनांक : 23-12-2025

नागपूर(महाराष्ट्र) मध्ये काटोल ब्लॉक करा साठी हवामान पूर्वानुमान - वर जारी :2025-12-23 (पुढील पाच दिवसांसाठी सकाळी ८:३० वाजेपर्यंत वैध)

हवामान घटक	2025-12-24	2025-12-25	2025-12-26	2025-12-27	2025-12-28
पर्जन्यमान (मिमी)	0	0	0	0	0
कमाल तापमान (अं.से)	28.1	27.5	27.4	27.7	28.1
किमान तापमान (अं.से)	12.6	12.7	13.1	13.2	13.5
सकाळची सापेक्ष आर्द्रता (टक्के)	57.8	60.6	62	59.8	59.6
दुपारची सापेक्ष आर्द्रता (टक्के)	21	21.7	25.4	24.7	23.3
वाऱ्याचा वेग(किमी/तास)	7.8	9	6.8	5.9	5.6
वाऱ्याची दिशा(अंश)	21.8	28.6	32	42.5	39.8
मेघाच्छादन (ऑक्टा)	1	2	1	0	0

हवामान सारांश / चेतावणी:

• भारतीय हवामान विभाग, प्रादेशिक हवामान केंद्र, नागपूर च्या अंदाजानुसार, पुढील पाच दिवस २४ ते २८ डिसेंबर २०२५ दरम्यान आकाश निरभ्र राहण्याची अधिक शक्यता, • दिनांक २४, २५, २६, २७ व २८ डिसेंबर २०२५ रोजी हवामान कोरडे राहण्याची शक्यता वर्तविण्यात आली आहे. • पुढील सात दिवसांत विदर्भात कमाल तापमानात कोणताही मोठा बदल होणार नाही, तर पुढील ४८ तासांत किमान तापमानात २ अंश सेल्सिअस ने घट होईल व त्यानंतर फारसा बदल होणार नाही.

कृषि सल्ला:

• शेतकरी बांधवांनी कपाशीच्या वेचनीच्या कामाला प्राधान्य द्यावे. वाणानुसार वेचणी केलेला कापूस कोरड्या आणि सुरक्षित ठिकाणी साठवणूक करावा. कापूस वेचणी व साठवणुकीसाठी व पुढील संक्रमणाचे नुकसान टाळण्यासाठी प्लास्टिक/गोणपाटाच्या पिशविऐवजी कॉटन पिशव्याचा वापर करावा. • सद्य स्थितीतील थंड हवामान लक्षात घेता गहू, हरभरा, भाजीपाला पिके व फळबागांना सकाळी किंवा संध्याकाळी हलके ओलीत करावे. जेणेकरून थंडीमुळे होणारे नुकसान कमी होईल आणि जमिनीचे तापमान टिकून राहील. पेंढा किंवा पिकांचे अवशेष वापरून आच्छादन (मल्चिंग) करावी, यामुळे जमिनीत उष्णता टिकून राहते आणि मुळांचे संरक्षण होते. थंडीच्या काळात पिकास खते देणे टाळावे, कारण कमी तापमानामुळे मुळांची क्रिया कमी होते आणि वनस्पती पोषणद्रव्ये घेऊ शकत नाहीत. थंडीच्या लाटेत आंतरमशागत टाळा, कारण सैल मातीमुळे खालच्या थरातून उष्णतेचे वहन कमी होते. शेतात काम करताना पुरेसे उबदार कपडे परिधान करावे. पशुधनास सकाळी चरण्यास सोडणे टाळावे. पशुधनास रात्री बंद शेडमध्ये ठेवावे, जेणेकरून थंडीपासून बचाव होईल. कोंबड्यांच्या शेडमध्ये कृत्रिम प्रकाश द्या, यामुळे पिल्लांना उबदारपणा मिळेल आणि थंडीपासून संरक्षण होईल.

संक्षिप्त संदेश सल्ला:

• गहू, हरभरा, भाजीपाला पिके व फळबागांना सकाळी किंवा संध्याकाळी हलके ओलीत करावे.

पिक निहाय सल्ला:

पिक	पिक निहाय सल्ला
मका	• मका पिकास रोप अवस्थेत (पेरणीनंतर २५ ते ३० दिवस), कणसे येण्याच्या अवस्थेत (पेरणीनंतर ४५ ते ५० दिवस), तुरा येण्याच्या अवस्थेत (पेरणीनंतर ६० ते ६५ दिवस) आणि दाणे भरण्याच्या अवस्थेत (७५ ते ८० दिवस) अशा विविध अवस्थेत ओलीत करावे.
हरभरा	• हरभरा पिकात चांगल्या उत्पादनासाठी, पहिले पाणी पेरणीनंतर ३० ते ४० दिवसांनी म्हणजेच पीक फुलोऱ्याच्या अवस्थेत असताना द्यावे आणि दुसरे पाणी पेरणीनंतर ६० ते ७० दिवसांनी म्हणजेच घाटे भरण्याच्या अवस्थेत द्यावे. • हरभरा पिकात मर रोगाचा प्रादुर्भाव रोखण्यासाठी जास्त पाणी देणे टाळावे जेणेकरून पिकाच्या शेतात पाणी साचू नये आणि ट्रायकोडर्मा जैविक बुरशीनाशक ४० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून आळवणी करावी किंवा किंवा थायोफेनेट मिथाइल ७० डब्ल्यूपी २५ ग्रॅम १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे. • हरभरा पिकाच्या घाटे अळीच्या एकात्मिक व्यवस्थापनासाठी शेतात प्रति हेक्टर २० पक्षी थांबे बसवावे. हरभरा पिकाच्या घाटे अळीच्या नियंत्रणासाठी प्रति हेक्टर दोन किंवा प्रति हेक्टर पाच फेरोमोन सापळे (हेक्सालूर) बसवावेत. सलग तीन दिवस सापळ्यात आठ ते दहा पतंग आढळल्यास शिफारसित व्यवस्थापन उपाय करावेत. पिकाचे निरीक्षण करून किंवा पीक ४० ते ५०% फुलधारणेच्या अवस्थेत असताना किडींचा प्रादुर्भाव झाल्यास, वनस्पतिजन्य किंवा जैविक कीटकनाशकांना प्राधान्य द्यावे. यासाठी, प्रथम फवारणी नीम अर्क ५% किंवा अझाडिरॅक्टिन ३०० पीपीएम ५० मिली प्रति १० लिटर पाण्यात नॅपसॅक स्प्रेअर पंपने करावी. जर पॉवर स्प्रेअरने फवारणी करायची असेल तर कीटकनाशक तिप्पट प्रमाणात वापरावे. जर घाटे अळी आर्थिक नुकसान पातळी गाठत असल्यास क्विनालफॉस २५% EC २० मिली किंवा एमामेक्टिन बेंझोएट ५% SG ३ ग्रॅम किंवा फ्लुबेन्डियामाइड २०% WG ५ ग्रॅम किंवा क्लोरान्ट्रानिलिप्रोल १८.५ SC २.५ मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून करावी. वाफसा स्थितीत कोळपणी आणि दोनदा खुरपणी करावी.
मोहरी	• ढगाळ हवामान आणि रात्रीचे तापमान कमी असल्याने मोहरीमध्ये मावा किडीचा प्रादुर्भाव वाढतो. मावा किडीच्या नियंत्रणासाठी थायोमेटन २५ ईसी ८ मिली प्रति १० लिटर पाण्यात किंवा डायमेथोएट ३० ईसी १० मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. मोहरीमध्ये जास्त उत्पादनासाठी गरजेनुसार सिंचन करावे. जर एक सिंचन उपलब्ध असेल तर फुलोऱ्याच्या अवस्थेत, दोन सिंचन उपलब्ध असतील तर ३० दिवसांच्या अंतराने आणि फुलोऱ्याच्या अवस्थेत, तीन सिंचन उपलब्ध असतील तर २५ ते ३० दिवसांच्या अंतराने करावे. • मोहरी पिकांमध्ये अल्टरनेरिया ब्लाइटच्या व्यवस्थापनासाठी, मेटालॅक्सिल ८% + मॅन्कोझेब ६४% डब्ल्यूपी १००० ग्रॅम प्रति एकर ४०० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
गहू	• गहू पिकाला पेरणीनंतर १८ ते २० दिवसांनी मुकुट मुळे फुटण्याच्या अवस्थेत पहिले पाणी द्यावे. मुकुट मुळे फुटण्याच्या अवस्थेत पाण्याचा ताण उत्पादनात ३३% पर्यंत घट करतो. • गहू पिकासाठी मर्यादित सिंचनाची उपलब्धता लक्षात घेता, जर एकच ओलीत उपलब्ध असेल तर पेरणीनंतर ४२ दिवसांनी, दोन ओलीत उपलब्ध असल्यास पेरणीनंतर २१ आणि ६५ दिवसांनी आणि तीन ओलीत उपलब्ध असल्यास पेरणीनंतर २१, ४२ आणि ६५ दिवसांनी पाणी द्यावे. • पुरेशा सिंचन सुविधेच्या उपलब्धतेनुसार, पहिले ओलीत मुकुट मुळे फुटण्याच्या सुरुवातीच्या अवस्थेत (पेरणीनंतर १८-२० दिवसांनी), दुसरे ओलीत जास्तीत जास्त फुटवे च्या अवस्थेत (पेरणीनंतर ३० ते ३५ दिवसांनी), तिसरे ओलीत उशिरा कांडी लागण्याच्या अवस्थेत (पेरणीनंतर ४५ ते ५० दिवसांनी), चौथे ओलीत फुलोरा (पेरणीनंतर ६५ ते ७० दिवसांनी), पाचवे ओलीत दाण्याची दुधाळ अवस्थेत (पेरणीनंतर ८० ते ८५ दिवसांनी) गहू पिकाला द्यावे.
कपाशी	• शेतकऱ्यांना कापसाची स्वच्छ वेचणी करण्यास प्राधान्य देण्याचा सल्ला देण्यात येत आहे.
तूर	• पाने खाणाऱ्या अळीच्या निरीक्षणासाठी हेक्टरी ५ फेरोमेन सापळे ५० मी. अंतरावर लावावे. • तूर पिकामध्ये शेंगा पोखरणाऱ्या अळीचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास आणि आर्थिक नुकसान पातळी गाठत असल्यास क्लोरॅंट्रानिलिप्रोल १८.५० % एससी १५० मिली प्रती ५०० ते ७५० लिटर पाणी प्रती हेक्टर किंवा इमॅमेक्टिन बेंझोएट ०५ % एसजी @ २२० ग्राम प्रती ५०० ते ७५० लिटर पाणी प्रती हेक्टर किंवा इथिओन ५० % ईसी @ १००० ते १५०० मिली प्रती ५०० ते १००० लिटर पाणी प्रती हेक्टर किंवा फ्लुबेंडियामाइड २० % डब्ल्यूजी @ २५० ग्राम प्रती ५०० लिटर पाणी प्रती हेक्टर किंवा फ्लुबेंडियामाइड ३९.३५ % m/m एससी

पिक	पिक निहाय सल्ला
	@ १०० मिली प्रती ५०० लिटर पाणी प्रती हेक्टर किंवा लॅम्बडा-सायहॅलोथ्रीन ०५ % ईसी @ ४००-५०० मिली प्रती ४००-६०० लिटर पाणी प्रती हेक्टर किंवा क्विनालफॉस २५ % ईसी @ १४०० मिली प्रती ५००-१००० लिटर पाणी प्रती हेक्टर किंवा क्लोरॉंट्रानिलिप्रोल ०९.३० % + लॅम्बडा-सायहॅलोथ्रीन ०४.६० % झेडसी २०० मिली प्रती ५०० लिटर पाणी प्रती हेक्टर या पैकी वरील कोणत्याही एका शिफारशीत असलेल्या किटक नाशकाची आवश्यक पाण्यत मिसळून फवारणी करावी.

फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला:

फळे आणि भाजीपाला पिक	फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला
टोमॅटो	• टोमॅटो पिकावर उशिरा येणाऱ्या करपा रोगाचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास व्यवस्थापनासाठी स्वच्छ हवामन परिस्थिती असताना कॉपर ऑक्सिक्लोराईड (३.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा मॅन्कोझेब (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा बोर्डो मिश्रण (१ %) किंवा कॉपर हायड्रॉक्साईड (२.० ग्रॅम/लि.) किंवा फोसेटील एएल (ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा डायमिथोमोर्फ (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा पुर्वमिश्रित बुरशीनाशक पायराक्लोस्ट्रोबिन + मेटीराम (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा मेफेनोक्झाम + कॉपर ऑक्सिक्लोराईड (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) किंवा मेटालीक्सील ८ % + मॅन्कोझेब ६४ % (२.० ग्राम प्रती लिटर पाणी) या प्रमाणात फवारणी करावी.
संत्रा	• आंबिया बहार फळांची काढणी शक्य तितकी पूर्ण करावी आणि सिंचन बंद करून झाडांना पाण्याचा ताण द्यावा. पुरेशा ताणासाठी सायकोसेल @ २ मिली/लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. आंबिया फळे काढल्यानंतर मृत लाकडाची छाटणी करता येते आणि त्यानंतर लगेचच बुरशीनाशक, कार्बेन्डाझिम @ १ ग्रॅम/लिटर पाण्यात फवारणी करावी. नर्सरीवाल्यांनी कळी कार्यक्रम सुरू करावा. कळी जमिनीपासून २० ते २५ सेमी वर करावी. नागपूरच्या मंदारिन आणि गोड संत्र्याच्या मृग बहार देणाऱ्या झाडांवर ठिबक सिंचन चालू ठेवावे. ६ वर्षांच्या झाडाला ४१ लिटर पाणी/दिवस/झाड आणि १० वर्षांच्या आणि त्यावरील झाडांना ८२ लिटर पाणी/दिवस/झाड ठिबक सिंचनाने द्यावे. मृग बहार पिकासाठी ठिबक सिंचन सुरू ठेवावे. फळांच्या बाह्य सालीवर तपकिरी रंगाचे डाग निर्माण करणाऱ्या लिंबूवर्गीय किडीचा प्रादुर्भाव आढळल्यास डायकोफॉल @ २ मिली किंवा ओले सल्फर @ ३ ग्रॅम किंवा प्रोपार्जाइट @ १ मिली प्रति लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. १५ दिवसांनी "लाल्या" प्रभावीपणे तपासण्यासाठी वरील दोन्हीपैकी कोणत्याही एका किटकनाशकासह दुसरा वापर करावा. विशेषतः रोपवाटिकेत लिंबूवर्गीय पानांच्या खाणी व्यवस्थापनासाठी प्रभावित पाने तोडून नष्ट करा आणि थायामेथोक्सम @ ०.३ ग्रॅम किंवा इमिडाक्लोप्राइड @ ०.५ मिली किंवा क्विनालफॉस @ २ मिली किंवा डायमेथोएट @ २ मिली/लिटर पाण्यात फवारणी करा. १५ दिवसांनी चांगल्या परिणामासाठी वरीलपैकी कोणत्याही कीटकनाशकाची दुसरी फवारणी करावी. झाडाच्या खोडावर फायटोप्थोरा (गुमोसिस) चा प्रादुर्भाव आढळल्यास, हिरड्यांमधून बाहेर पडणारा भाग काढून टाका, पोटॅशियम परमॅंगनेटच्या द्रावणाने धुवा आणि फॉसेटाइल अल किंवा मेफेनोक्सम एमझेड पेस्ट लावा.

पशुधन विषयक निहाय सल्ला:

पशुधन विषयक	पशुधन विषयक निहाय सल्ला
गाय	पशुधनास सकाळी चरण्यास सोडणे टाळावे. पशुधनास रात्री बंद शेडमध्ये ठेवावे, जेणेकरून थंडीपासून बचाव होईल. कोंबड्यांच्या शेडमध्ये कृत्रिम प्रकाश द्या, यामुळे पिल्लांना उबदारपणा मिळेल आणि थंडीपासून संरक्षण होईल.जनावरांसाठी पोषक चारा उपलब्धतेसाठी लुसर्न आणि बरसीम या चारा पिकाची लागवड करावी. जनावरांचा गोठा हा स्वच्छ, कोरडा व हवेशीर ठेवा. जंतनाशकाची मात्रा ३ महिन्यांच्या आधी केली नसल्यास जनावरांना जंतनाशकाची मात्रा द्यावी. गोठ्याचे निर्जंतुकीकरण २ टक्के फार्मेलिन चे द्रावण तयार करून करावी. जनावरांमध्ये अतिसारआणि अपचन टाळण्यासाठी लहान आणि मोठ्या जनावरांना कोरडा चाऱ्याचा आहारात समावेश करावा. चारा पिकासाठी शिफारस केलेली रासायनिक खतांची मात्रा द्यावी.

इतर (माती / जमीन तयार करणे) निहाय सल्ला:

इतर (माती / जमीन तयार करणे)	इतर (माती / जमीन तयार करणे) निहाय सल्ला
सामान्य सल्ला	• रोपवाटीकेतील वांगी, टोमाटो, फुलकोबी व पानकोबीचे ४ ते ६ आठवडे वयाची रोपांची शेतात लागवड करावी. मेथी, पालक, कोथिंबीर, मुळा व गाजर याची टप्प्याटप्प्याने लागवड करावी.